Број 184 У Новом Саду, у среду 26. августа (8. септембра 1909 Година XLIV.

»Застава« излази сваки дан двапута, а недељом свецем и данима кад недеље и свеца једаред

Цена је за Угарску кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаље за један месец 2 круне 70 пот. а за три месеца 8 круна.

Поједини јутарњи бројеви стају 2 петуре

ЗАСТАВА

(Јутарњи лист.)

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ

За огласе плаћа се 12 пот од сваке врсте сваких ситних слова.

Уредништво »Заставе« је у кући г. Ј. Чавића. Администрација »Заставе« налази се у истој кући где је Милетићева штампарија у главној ул. бр. 22

Поједини јутарњи бројеви стају 2 петуре.

ИЗДАЊЕ „РАДА“ ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА У РУМИ

Са разбојишта хрватско-српске коалиције.

У јединственој хрватско-српској коалицији наступили су опет правилни односаји.

Наступило је ново трење, нови сукоби; нове препирке око становишта и погледа, међусобна пребацивања због потпуног неуспеха политике, коју води коалиција. Или укратко: Наступило је све оно, што може да да правилну слику о томе, какви међусобни односи владају у јединственој коалицији. И по томе: шта таква коалиција може да учини.

Било је ових дана у новинама, да ће хрватска странка права да иступи из коалиције... И ако је ишта речено без основа, ако је ишта на свету само тврдње без доказа, ово сигурно није Треба само изнети оно, што се сада дешава у хрватско српској коалицији, па да сваки види, какви односи владају у њој.

Кад је умро Фране Врбанић професор на загребачкој великој школи и народни заступник вараждинског котара, тада је др. Најман, првак такозване славонске опозиције, члан оне хрватске странке права, која се налази у коалицији, обелоданио једно Врбанићево писмо писано пре неколико месеци. Управо он је обелоданио само један одломак из тога писма.

То писмо каже много. Речитије него ишта, то писмо једног озбиљног човека приказује у правој светлости потпуну безглавост у хрватско-српској коалицији.

У писму покојног Врбанића пише: „Колико труда и колико муке, колико бриге и колико жртава, а с каквим успехом! (Реч је о раду хрватско-српске коалиције.) Да је зло само оно, што нас бије из Пеште и са Марковога Трга, ни по јада. Али је далеко горе оно, што гледамо у нашим редовима. (У редовима хрватско српске коалиције) Нити је кога, ко би у ово бурно доба знао и хтео народном лађом мудро и трезно управљати; нити је морнара, који би се хтели таковој управи покорити. Још увек наши људи граде куле у ваздуху, а уз то држе, да воде реалну политику. Ја се управо не усуђујем поверити писму, како гледам црну будућност...

...И да ме није страх, да би својим отступом радио у прилог противницима (дакле само то је одржало покојног Врбанића у коалицији) — ја бих се након трогодишњег узалудног јавног рада најрадије повукао у заку так. Овако, барем за сада, не могу“...

Тако гласи одломак из писма покојног Врбанића. И зар он не говори јасно, какви су људи у хрватско српској коалицији (да не знају лађом мудро и трезно управљати); и какву они политику воде (граде куле у ваздуху, а уз то држе, да воде реалну политику).

И још је Врбанић за живота свога написао, да не сме ни да напише све оно, што мисли о хрватско-српској коалицији, и политици, коју она води.

Листови хрватско-српске коалиције ћутали су неколико дана после обелодањења овог писма. Премишљали су. А онда се коалиционаши дохватили у коштац.

Напредњачки „Покрет“ лист хрватско-српске коалиције опсовао је на свој начин дра Најмана, као највећег свога противника, (а то је тако исто као кад би се рекло: свога коалиционог савезника) Рекао му је, да је велики господин који мисли, да је паметан. И да један пут у великом времену каже нешто, и жели, да и другу то уваже за паметно. И још много других ствари рекао је „Покрет“ за дра Најмана.

Др. Најман одговорио је „Покрету“ истом мером Рекао је, да га је „Покрет“ „најнедостојније напао, зато, што он и његови другови (славонски заступници у хрватско српској коалицији) осуђују покреташку политику“. А на послетку је рекао: — „У осталом држимо, да нема смисла расправљати са покреташима, од којих некоји не би данас играли никакву политичку улогу, да није било оних, које они данас нападају. Ми смо одавно начисто с њиховим политичким радом, и тиме је све речено“.

Оваки односи владају у јединственој хрватско српској коалицији. Овако пишу, овако говоре и мисле листови и чланови хрватско-српске коалиције једно о другом. — Они ево јавно тврде и траже од свију, да им се верује, како су неспособни да изведу ишта паметно и корисно.

Ово је нова ствар, због које се коалиционаши дохватили. И она показује јасно најновију слику разбојишта хрв српске коалиције.

Цв.

Наука о вери у средњим школама.

У последње време много се писало о наставном језику за науку о вери у средњим школама. Сукоб између румунског епископата и министра Апоњија дао је томе повода.

У вези с тим питањем поникле су како у српској тако и у страној штампи вести, као да су српске црквене и школске власти погнуле главу пред наредбом министра Апоњија и протурују се сасвим неосновани извештаји, из којих би се могло закључити, да су наше власти просто усвојиле мађарски језик као наставни језик за науку о вери у средњим школама. То је скроз погрешно, а свакако и намерно протурено у свет.

Ствар тако стоји, да су наше власти још много пре Румуна то питање решавале.

Како брига и старање око верске обуке младежи у средњим школама пада у делокруг наших конзисторија, то су ове на захтев министра Апоњија, да се у средњим школама има наука о вери на мађарском језику предавати, — једнодушно изјавиле, да је наука о вери по земаљским нашим законима ствар дотичних црквених автономија и према томе не може ни спадати у делокруг министарства просвете располагање у питању наставног језика за науку о вери. Ту, дакле, не само да није било попуштања од стране наших црквених власти, него напротив оне су на темељу закона најодлучније одбациле српски као наставни језик за науку о вери у средњим школама, услед чега се досадашње стање ни у колико променило није.

На ово одлучно становиште наших црквених власти одговорио је министар Апоњи тиме, да је обуставио плате дотичним учитељима вере, који сада по наредби својих предпостављених духовних власти настављају младеж у науци о вери без материјалне награде од стране државе, дакле, или сасвим бесплатно или за награду, коју им одређује дотична црквена општина, где се средња школа налази.

Наше су народно црквене власти, дакле, учиниле своју дужност ма и по цену материјалних жртава, оне су очувале српски наставни језик за науку о вери у средњим школама.

Штавише, да би се очувао потпуно независан положај нашег свештенства према државној власти, конзисторија вршачка, на пр, одбила је и понуђену јој конгру-у допуну свештеничке плате из државних средстава, што је и народ епархије вршачке с одобрењем на знање узео на својој епархијској скупштини.

Оволико смо морали изјавити да би се на пут стало којекаквим неистинитим гласовима, које намерно протурује „Браник“ и његова браћа.

Нова чуда и покори за љубав Цветка Дабића.

У листу „Застави“ потанко је изнесено било, ко је Цветко Дабић. Какав је био у приватном животу. С киме се дружио и какав је живот проводио. Све је изнесено зато, да се позва нема укаже, да такав човек, као што је Цветко Дабић, не може бити тужитељ, а још мање озбиљан сведок, ни у далеко ситнијим стварима, а не да се припусти заклетви у овако крупној ствари, где се тиче велике издаје против домовине, и где се тиче живота не само живота човека као што је др. Жарко Миладиновић, већ и још педесет и три Србина.

У „Застави“ су изнесени сви његови злочини, преступи и казне кронолошким редом, а као круна свега тога је увреда величанства, због које је Цветко Дабић одлежао осам месеци робије. И правосуђе у Тројеници на све се то није хтело да осврће.

После проглашења познате пресуде војног суда, којом је др. Ж. Миладиновић одмах пуштен на слободу, и кад је прекинут против њега сваки даљи поступак те је тако несумњиво опран од сваке и најмање потворе, која је против њега изнета била, држали смо, да је сад бар морало одазонити и Цветку Дабићу. Но преварили смо се и у овоме. Они, који хоће да компромитују цео српски народ подржавају поред Цветка Дабића још многе лажне сведоке. Троши се државни новац немилице, а држављани стењу под притиском ексекуције; батали се лична слобода, изиграва се закон и правда на све могуће начине.

Све то соколи и Цветка Дабића. Није се задовољио, што је своју зликовачку душу искалио на једном честитом Србину — он иде и даље Сад се Цветко Дабић бацио на своје сељане, хоће да их убије и морално и материјално. Цветко Дабић тужи своје сељане, да му прете и грозе животу. И власт одмах наређује жандармерији, да целе ноћи чувају у кући и пазе, да се не угаси тако драгоцен живот, као што је живот зликовца Цветка Дабића. Тужи своје сусељане, да му прете пожаром. Власт брже боље налаже општинском поглаварству, да сместа осигура од пожара кућу, стаје, летину, сточну крму Цветка Дабића, што износи до 56 круна. Опћинско поглаварство исплаћује ту своту за осигурацију, и без питања опћинског већа. Ово се одупрло том налогу, али кад виде да ништа не помаже, да се оно много и не пита, то су сви већници, као један човек, дали оставке на чланству већа и тако је сад Кленак — без општинског већа.

Цветко Дабић притужио се властима, да осећа болове у унутрашњости организма свог (тела) услед удараца, које је претрпео у Шапцу. Власт му верује и прискаче му у помоћ. Хоће на трошак кленачке општине да га пошаље у купатило да се лечи. Упутила га је прво лечнику да му даде званичну сведоџбу. Лечници др Рехницер и др Мојић установљавају једногласно, да Цветко Дабић не болује од никаквих унутарњих болести услед удараца, но да је скроз заражен и пати у највећој мери од венеричних (крвних) болести, услед разврашног свог живота. При свем том Цветко Дабић седа

код куће и чека, да власт нареди, да му општина мора дати новаца да иде да се лечи. И судећи по свему, лако је могуће да ће га власт и послати у какво купатило. Може бити да ће Цветко Дабић на тај начин излечити донекле своје растровано тело, а зар да очува душу, која је огрезла у злочинству и покварености

Цветко Дабић потужио се власти, да је постао неспособан за даљи „поштен рад“ и сад се по селу хвали на сва уста, да му власти обећавају, да ће му у општинском прорачуну осигурати 60 круна месечне потпоре.

Питамо, шта је Кленак Богу згрешио, да му се Цветко Дабић једна ординарна лопужа, неваљалац и зликовац попне на грбачу и као она стеница за качи за општински приход, који се и без тога подигао на 90 од сто постотака. И ми питамо:

1.) Има ли закона у краљевини Хрватској и Славонији? Па ако га има, по ком се праву Цвеји Дабићу осигурава добро од пожара на општински рачун, без одобрења општинског већа?

2.) Има ли у Хрватској и Славонији општинске автономије. Па ако је има: Како сме општинско поглаварство осигурати Цветка Дабића од пожара са општинским новцем, без закључка општинског већа?

И питамо: Откуда треба кленачка општина да шаље Цветка Дабића у бању, да се лечи од венеричних болести, које су плод његовог разврат ног живота, и да му даје сталне потпоре из општинске благајне?! У кленачком већу су озбиљни и паметни људи. Оно мад дадоше због Цветка Дабића сви оставке но не да се уклоне испред насиља, већ да прибаве задовољштину правди, закону и автономији своје општине.

Старина Новак.

Промене код хрватске славонске владе.

Како доносе загребачке новине из „најповерљивијих извора“, наследник јунака „Ноно афере“ одељног престојника за богоштовље и наставу, Микшића, постаће велики жупан Јелачић. А на Јелачићево место доћиће брат садањега подбана, школски надзорник у Загребу Цувај. Загребачки листови кажу да ће именовања ових Раухових људи уследити у најкраћем времену. И то би као имало да послужи за доказ сталности Рауховог режима. Но то није тако. Кад дође време да Раух путује, а то ће бити врло брзо, он ће путовати. А путовање с њим и сви његови људи, и не ће бити ни најмање одлучно, хоће ли у тој групи бити један рауховац мање или више.

Пери дошао до Северног Пола.

У часу, када у престоници Данске, у Копенхагену, одају највеће почасти Куку, који је пронашао Северни Пол, и када неки још нису престали сумњати у Куков успех, стижу гласови да је дошао до Северног Пола и Пери, познати истраживач на северу, који је још године 1906. стигао 87 ступњева и 6 минута. Пери је брзојавио преко Њујорка да је стигао до Северног Пола и тамо нашао забодену мотку, на којој се виј е америчанска застава. Сад је доказано, да је Кук био на Северном Полу и да није хтео да обмањује свет.

Ко је пронашао громобран?

Пре кратког времена основано је у Француској друштво са задаћом, да подигне споменик француском физичару Жаку де Ромазу, као правом проналазачу громобрана А као што је познато, до сада се обично узимало, да је громобран пронашао валики Америчанин Венијамин Франклин. Али, судећи по неким старим записима, ни Франклин ни Ромаз нису прави проналазачи громобрана. А ако су га они пронашли, нису га пронашли први, јер громобран је познат од давних давнина. Нумизматици знају за силесију медаља са сликама храмова, на чијим се кровима налази оштар шиљак. На храму мисирског бога Хороса у Едфу и на Хаторовом храму у Дендари (у другом столећу пре Христа) налазе се написи, у којима се говори о дрвеним шиљцима превученим бакром, који служе за одбрану од грома. У јеврејском светом писму (Талмуду) има речи о томе, како жељез служи за одбрану од муње и грома. Али ни стари Мисирци ни Јевреји нису били први, који су знали за громобран. Стари Индијанци су знали добро за њега, и сви њихови храмови имали су громобран. Дакле громобран није ствар, за коју се тек од јуче зна; а што је било времена пре неколико стотина година, кад се за њега није знало, то још не значи ништа За многе се ствари знало, па се касније заборавило на њих. А после се опет дознало.

Мајмунско оштроумље.

Да су мајмуни врло оштроумни, сведочи и овај догађај Један енглески лечник који се подуже бавио у Индији и проучавао оштроумље мајмуна, дошао је био на ову помисао: У једну флашу турио је парче шећера и ову добро запушио. Тад је дао мајмуну. Овај се врло дуго мучио, да је одчепи и шећер извади, но све је било узалуд. Кад је видео, да то никако не иде, остави флашу и поче по соби као обичо скакати При том се досетио да се са стола срушило стакло са ушећереним воћем. Ово се разбило и садржај његов просуо по поду. Мајмун се исп рва био јако поплашио али му од једном засјаше очи и он дође на сретну помиса. Брзо зграби оно зачепљено стакло са шећером, однесе на сто, и свом силом сруши доле. Стакло се распало а мајмун весео дограби шећер и поче задовољно јести.

„Расејани“

„Расејани“ тако се зове чувени шаљиви позоришни комад славног француског писца Лабријера Врло је занимљиво да Французи причају као истинит догађај, како је то дело у гледало света. Лабријер је једном у поверљивом говору седео са својим врло ученим пријатељем доктором Тилаоном. Овај је нешто живо причао а Лабријер је приметио где је грдан обад сео на чарапу пријатељеву, овога тако уједао, да је од бола купио лице. Лабријер га прекиде у говору и рече: Вас, докторе, већ од дужег времена крволочно једе грдан обад на нози. (Носио је по француском обичају кратке чакшире) Ученик доктор приповедајући даље, поче са десном руком да чеше ногу свога пријатеља. Лабријар је смешкајући се, пустио неко време свог пријатеља да то чини гледајући како овом обад спокојно и даље сиса крв, и где се пријатељу и даље купи лице од бола Тада му напослетку рече: Хвала, што ми чешете ногу и што сте ми дали добар квасац, за шаљиво дело једно. Учени доктор се касније и сам смејао, гледајући на позорници „Расејаног доктора“.

Време.

Према телеграфском извештају од 25. августа, може се очекивати топлије, на западу на много места кише.

Изјава.

Поводом тврдње загребачког државног одветника Акуртија изуштене ових дана у загребачкој судници, по којој као да моја ствар није коначно и посве свршена решењем војничког суда, изјавити ми је, да је војни суд спровео ствар потпуно и испитао све обзде, те пронашао, да се ја о казнени закон нисам огрешио, па ме не само ослободио, већ и на слободу пустио, а то је с обзиром на §. 305. П. војн к. зак. могао и учинити. Према томе је ствар посве решена, а изјаву загребачког државног одветника не узимам озбиљно.

Др Жарко Миладиновић.

Брзојави „Застави“.

Стигли 25 августа

Политичка криза.

Будимпешта Министарско саветовање биће 10. овог месеца

Србија и Турска.

Цариград Порта је дозволила Србији да преко Солуна пренесе 45 тона динамита.

Шпанско-кабилски рат.

Мелила. Генерала Адирену напали су Кабили. У борби је врло много Црнаца погинуло.

Одговорни уредник
Константин Брадваровић

Трговина.

Будимпешта, 25. августа 1909 год.

(Брзојавни извештај).

Готова роба.

Раж прве квалитете 18 к. 70 п. до 18 к. 90 п.
Раж средње квалитете 18 к. 50 п. до 18 к. 60 п.
Јечам за храну 14 к — п. до 1у к. 65 пот.
Јечам за кување пива — к. — п. до к. — п —
Зоб прве квалитете 15 к. 10 п до 15 к. 40 п.
Зоб средње квалитете 14 к. 40 п. до 14 к 80 п.
Кукуруз домаћи 15 к. 10 п. до 15 к. 30 п.

Термини.

Жито за октобар 27 к. 02 п. до 27 к. 04 п.
Раж за октобар 1909. 19 к. 06 п. до 19 к. 08 п.
Кукуруз за мај 1910. 14 к. 28 пот до 14 к. 30 п.

Све од 100 кила

НОВИ ВРЛО ВЕЛИКИ

ГРАМОФОНА

прије коштао 200 фор. комад, данас само 40 круна нуди

Александар А. Мудрок

1126 5 — Митровица (Срем).

Цурење, печење и све боле ти мехура лечи **Gonoto!** (признанице). Исти се једе, нема шприцања. 3 лончића за 12 круна шаље дискретно лекарна САЛВАТОР, Рума Славонија. 623 64—100

На знање!

Част ми је поштованом грађанству града Карловаца и околине до знања ставити, да ћу од 15. септембра п. н. о. г. почети на млину (ветрењачи) налазећем се на Банстолу млети:

Жито за 6 кила од 100 кг
Кукуруз „ 8 „ „ 100 „

С поштовањем

Марко Бурна

1175 5—10 Ср. Карловци.

За моју шпеперајску и мешовите робе трговину

потребујем једног

ПОМОЋНИКА

и једног ШЕГРТА, који одмах ступити могу.

Коста Михајловић

1 16 1—2 у Жабљу

ПОМОДНО МАНУФАКТУРНА и кратке робе трговина

ВЕЛИМИРА ЂУРКОВИЋА

у Туроком Бечеју

потребује 1 старијег и 2 млађа

помоћника

који су вешти продавци, и који могу ступити 15 септембра до 1. октобра. 1220 1—3

Тражи се осам вјештих

кројачких помоћника

за велики посао у прве радионе. — Понуде ваља управити „Савезу хрватских обртника“ у Загреб, Мерничка улица бр. 7.

1191 2—2

Дражбени оглас.

Српска православна црквено школска општина у Стапару расписује овим дражбу на мањак, ради оправке цркве и подизања нове ограде око цркве.

Радова има: зидарских, шлосерских и дувђерских. —

Предрачун на свота износи укупно 6.179 К 72 пот. словом шест хиљада стоседамдесет девет круна 72 пот. — Рефлектовати могу на тај рад само овлаштени стручњаци за таква подузећа, и то писмено до 3. (16) септембра 1909 год. а усмено на дан дражбе. — Пре дражбе има сваки рефлектант, да положи вадијум од 600 круна у готовом, или вредносним папирима. Досталац допуњује вадијум на 10% од остале своте, што ће да служи као јамчевина.

Задржава се право избора предузимача, по поверењу црквеног одбора, ма он и скупљу понуду ставио.

Дражба ће се одржати 3. (16 септембра 1909. године у Стапару, у писарници црквено школске општине, где су од данас предрачун и остали услови — за време званичних часова од 8—11 сати — изложени на увид. Почетак дражбе је тачно у 9 сати пре подне.

У Стапару, 23 августа (5 септ) 1909 године.

Сава Ковчин
председник

Лазар Теофановић
перовођа 1212. 2—5

Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.